

Förslag från analysgruppen

Grön omställning och konkurrenskraft

Om analysgruppen

Kristina Persson, Minister för Strategi och framtidsfrågor samt nordiskt samarbete har inrättat tre analysgrupper med uppgift att bistå kansliet för strategi och framtidsfrågor i dess arbete med regeringens framtidsarbete. De tre analysgrupperna är Arbetet i framtiden, Grön omställning och konkurrenskraft samt Global samverkan. Varje grupp arbetar i frihet under ledning av två ordföranden. Resultaten ska kommuniceras löpande med regeringen som i sin tur kan föra in förslagen i det löpande arbetet inom Regeringskansliet.

Grupperna arbetar självständigt och dess förslag representerar inte nödvändigtvis regeringens syn eller ställning. Denna PM har tagits fram för att diskutera och utveckla framtidens policy. Ordförande för gruppen är Maria Wetterstrand och Jonas Karlsson. Därutöver består gruppen av åtta ytterligare ledamöter.

Ledamöter

Åke Iverfeldt, vd Mistra
Johan Kuylenstierna, vd SEI
Karin Bradley, biträdande lektor Kungliga tekniska högskolan
Staffan Laestadius, professor emeritus Kungliga tekniska högskolan
Ola Alterå, vd Sustainable Innovation
Christina Lindbäck, hållbarhetschef NCC
Elisabet Abrahamsson, vice vd och franchiseledare Le Mat Sverige
Ilija Batljan, vice vd Rikshem

Huvudsekreterare

Dr. Nannan Lundin

Twitter: @framtidkansli1

Hållbarhetsdrivna investeringar för grön omställning och konkurrenskraft

Sverige visar, med sin vision om en fossiloberoende fordonsflotta 2030 och ett klimatneutralt samhälle 2050, en hög klimatpolitisk ambition. Den ger en tydlig politisk signal om viljan att få till stånd ett verkligt systemskifte mot en hållbar framtid. Den innebär både drivkraft och möjligheter för Sveriges gröna omställning och konkurrenskraft. Vägen dit är komplex och det räcker inte med diskussioner om olika scenarier för tekniker och styrmedel för att förverkliga den gröna omställning och konkurrenskraftsutveckling. Frågorna om **behovet av investeringar för omställningen** och **hur dessa behov kan finansieras på bästa sätt** måste lyftas fram med hög prioritering och behandlas med **långsiktighet** och **helhetsperspektiv**. Sverige bör, och kan, med både en hög klimatpolitisk ambition och en progressiv investeringsagenda leda med goda exempel som en innovativ och konkurrenskraftig ”new climate economy” – i samarbete med bland annat de andra nordiska länderna – och vara en drivande kraft inom EU och globalt.

I detta papper presenterar analysgruppens sin syn på pågående och möjlig framtida utveckling, samt exempel på policyförslag för att stimulera till och öka mängden hållbara investeringar.

Vad är hållbarhetsdrivna investeringar och vad handlar en hållbarhetsdriven investerings- och finansieringsstrategi om? Hållbarhetsdrivna investeringar är investeringar som bidrar till en miljömässigt och socialt hållbar omställning, utan att göra avkall på avkastningen. De karakteriseras av ansvarsfullt och långsiktigt ägande. Det finns både vetenskapligt och empiriskt stöd idag för att lämna diskussionen om ”avkall” bakom oss, d.v.s. farhågor eller missuppfattningar om att hållbara investeringar skulle innebära att investeringen måste göra avkall på avkastnings- eller lönsamhetsmål. Det är mer aktuellt och relevant med en diskussion om **hur lönsamma hållbara investeringar är och kan bli** samt **vad politiken kan göra för att föregångare ska belönas**. Svaren på dessa frågor är centrala för att **marknadssignaler** och **incitamentstrukturer** ska ge rätt stöd, speciellt om vi ska lyckas skapa en pådrivande **investerings- och finansieringsstrategi** på en övergripande samhällsnivå.

Förslag från analysgruppen

Grön omställning och konkurrenskraft

Hållbarhetsdrivna investeringar handlar dock inte först och främst om att öka den totala mängden investeringar. Utmaningen för en hållbarhetsdriven investerings- och finansieringsstrategi handlar inte heller nödvändigtvis om brist på kapital. Utan det handlar mer om ”*missmatchen*” mellan investeringsbehov där en grön omställning krävs och de betydande kapitalflöden som fortfarande går till icke hållbara investeringar. Det handlar dessutom om att det, medan intresset för investeringarna i miljö- och klimatsmarta innovationer och startup ökar, råder en uppenbar brist på ”investeringsfärdiga/marknadsfärdiga” investeringsobjekt i Sverige, inte minst med potential på de globala marknaderna.

Investeringsvilligheten är en nyckelfråga att lösa, i synnerhet när många omställningsinvesteringar för att bygga upp ett ”post-fossilt samhälle” till exempel förnybar energi och modern infrastruktur för mobilitet och boende, karaktäriseras av:

- Hög kapitalintensitet
- Låga marginalkostnader för drift
- Hög känslighet för kapitalkostnaden
- Hög omsättning av kapitalstocken
- Nya grupper av investerare

Mot denna bakgrund syftar en hållbarhetsdriven investerings- och finansieringsstrategi till att:

- **Skapa en grundläggande förändring i synen på de finansiella riskerna**, det vill säga klimat- miljö- och sociala risker, som orsakar instabilitet och otrygghet i vårt samhälle, är också reella finansiella risker. Det handlar också om att **internalisera samtliga risker** fullt ut i investeringsbesluten och hur politiken och samhället kan påskynda denna process.
- **Styra om det stora flödet av kapital** från traditionella, utsläppsintensiva och socialt ohållbara investeringar till innovativa och nya lösningar som är både långsiktigt hållbara och kortsiktigt lönsamma.
- **Skapa incitament** som stimulerar en omställning från ett kortsiktigt och passivt ägande till **ett långsiktigt och proaktivt ägande**. Med andra ord har den finansiella sektorn både ett stort ansvar och stora möjligheter att bidra till en långsiktig och hållbar utveckling av den reala ekonomin.

Förslag från analysgruppen

Grön omställning och konkurrenskraft

- **Våga peka ut potentiella vinnare och förlorare** för att i tid uppmärksamma och parera miljömässiga, sociala och finansiella risker genom att ta till vara marknadens inneboende kraft.
- **Få in användarperspektivet och marknadsskapande mekanismer** i investeringsmodellen istället för det nu förhärskande produktionsperspektivet. Detta är avgörande för nya tekniker och lösningar för omställningen, till exempel inom förnybar energi och energieffektivisering.
- Få ner investeringskostnader i klimatsmarta infrastrukturer och nya tekniker, exempelvis förnyelsebar energi och energieffektivisering, med nya investeringsmodeller, affärsmodeller och inte minst med nya samverkansmodeller. Det vill säga att investera i **ett kostnadseffektivt sätt och föra in ett långsiktigt tidsperspektiv i risk- och lönsamhetskalkylerna.**

Vad sker på marknaden redan idag? – Decarbonise, deinvest, och gröna obligationer

Många institutionella, privata och lokala aktörer har redan börjat agera på ett proaktivt sätt. Det är den samlade styrkan i olika proaktiva initiativ som nu snabbt skapar goda förutsättningar för mer hållbarhetsdrivna investeringar:

- ”Montreal Carbon Pledge” är ett tydligt exempel på att något är på väg att hända i investerarkretsar; en internalisering av koldioxidrisken i portföljen är på gång. Investerare har lovat att redovisa CO₂-avtrycket av sin aktieportfölj innan COP21 i Paris 2015. Det är också speciellt glädjande att ett stort antal stora svenska aktörer lovat detta.
- Oslo stad, som en i en lång rad av institutioner, avyttrar sina pensionsfonders innehav i fossilbaserade bolag - ett innehav motsvarande 80 miljarder.
- Mark Carney, chef för den brittiska centralbanken, varnade uttryckligen investerare för enorma klimatrelaterade förluster, så kallade ”stranded assets”.
- Marknaden för gröna obligationer har mer eller mindre exploderat under de senaste åren och svenska aktörer har varit och är ledande inom området.

Förslag från analysgruppen

Grön omställning och konkurrenskraft

- Genom att välja ut och välja bort investeringsmöjligheter, och genom en proaktiv ägarstyrning, bidrar investerarna till att samhällsmålen kan uppnås och till ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Ett offentligt ingripande och en offensiv politik för att främja hållbarhetsdrivna investeringar

De frivilliga initiativen är nödvändiga och uppmuntrande, och skickar en tydlig signal att både viljan till förändring och kapacitet för implementering redan finns. De är en nyckel till omställningen och måste kunna fortsätta och vidareutvecklas. Det behövs dock ett offentligt ingripande på nationell nivå för att säkerställa utökad finansiering av grön omställning. Detta kan motiveras av framförallt tre faktorer:

- **Omställningsutmaningar och möjligheter behöver mötas i tid – och den tiden är nu.** Vi behöver under de närmaste decennierna ersätta klimatpåverkande och klimatbelastande strukturer med mer klimateffektiva alternativ, både snabbt och kostnadseffektivt. Ett offentligt ingripande är inte bara en politisk signal, utan också en konkret riskavlyftningsåtgärd som krävs.
- **Marknadsmislyckanden och policymislyckanden**, i form av fel prissättning och incitamentsstruktur, där politiken har ett ansvar att ingripa för att korrigera.
- **Stor riskaversion bland investerarna.** Det innebär att risken uppfattas som högre än den faktiska risken och att investeringsallokeringar premierar lågrisksegment – som en konsekvens av finanskrisen 2007-2008, inklusive den andra delen av dubbeldippen 2011.

Den mest grundläggande frågan är således vad som krävs av politiken och policyutveckling för en snabbare och mer djupgående omställning. Men andra ord, **det är politiken som har taktpinnen.**

- **Prissignaler som styr åt rätt håll:** EU:s handelssystem (ETS) för utsläppsrätter ger idag inte de nödvändiga ekonomiska incitamenten för att omställningen ska ta fart. I detta dokument behandlas inte frågan om EU/ ETS eller miljöskatterna i detalj, men vi vill ändå understryka att grunden för att skapa lönsamhet i grön omställning ligger i att **det som är långsiktigt hållbart också blir det kortsiktigt lönsamma.** ”Polluter pays principle”, principen om att förorenaren betalar, är oslagbar som styrmedel för att skapa en förändring av investeringsflöden i hållbar riktning. Regionalt och globalt

samarbete är oerhört centralt för att uppnå stabilitet och en rättvis konkurrenssituation.

- **Information och transparens för att** underlätta för enskilda sparare och investerare att göra rätt. Det krävs tydliga kriterier. Certifiering och standardisering av gröna obligationer och andra placeringsprodukter är mycket viktigt. Även miljömärkning av fonder kan spela en viktig roll som vägledning. Målsättningen bör vara att hållbara investeringar är normen, inte undantaget.
- **Riskavlyftning (de-risk) och risk management.** Politiken kan, och bör, göra hållbara investeringar mer lönsamma med lägre risker genom tydliga och långsiktiga spelregler och innovativa policyinstrument.
- **Nya investeringsinstrument behövs.** För att lösa frågan om bristen på hållbarhetsdrivna investeringar krävs samverkan mellan offentlig och privata sektor. I denna process behövs ökad kompetens om både nya samverkansformer och framtida innovationer och lösningar hos både den offentliga sektorn och inom den finansiella sektorn.
- **Systemproblem för investeringar inom miljö- och klimatsmarta innovationer behöver lösas och efterfrågan på dessa lösningar behöver stimuleras.** Sverige är bra på innovationer, men dåligt på kommersialisering. Det finns en hel del systemproblem som handlar om att förbättra förutsättningarna och drivkrafterna för innovativa företag att utvecklas till att bli lönsamma affärsverksamheter. Den offentliga sektorn och den privata behöver tillsammans aktivt bygga nätverk för att matcha investeringar med kompetens och färdigheter inom miljö- och klimatsmarta innovationer och lösningar. Den offentliga sektorn, inte minst med offentlig upphandling som verktyg, har både ett ansvar och stora möjligheter att stimulera och skapa efterfrågan på dessa lösningar.

Exempel på policyförslag och policyrekommendationer

- Sverige ska utveckla arbetet med CO₂-skatt som styrinstrument nationellt och utsläppshandeln inom EU så att dessa instrument blir än mer styrande än idag. Med denna utgångspunkt bör Sverige samtidigt **tillsammans med andra nordiska länder aktivt verka för en global CO₂-skatt och/eller införandet av CO₂-skatt i flera länder på den globala ekonomiska arenan, till exempel inom G20.**

- **Ta fram en konkret investerings- och finansieringsstrategi för ett CO₂-neutralt Sverige 2050.** Denna strategi bör kopplas till de klimatpolitiska visionerna och baseras på en helhetssyn och en förståelse av specifika signaler och mekanismer i olika sektorer samt samverkan dem emellan. Strategin bör visa konkreta åtgärder för hur man skall nå de klimatmål vi har i Sverige och tydliggöra vad klimatfrågan handlar om – i termer av både risker och möjligheter för den finansiella sektorn. Strategin bör tas fram genom ett samverkansprojekt mellan offentliga aktörer, den finansiella sektorn, näringslivet och det civila samhället, med fokus på de nyckelsektorer som är avgörande för att uppnå ett fossilfritt samhälle och i en politisk samsyn över blockgränserna.
- **Ett nytt regelverk för offentliga upphandlingar med tydliga krav på climateffekter och grön omställning.** Kraven skärps vart tredje år över en omställningsperiod på nio år. Använd ersättningsmodeller som leder till ökad kvalitet och prioriterar helhetsperspektivet.
- **Driva och stödja ett proaktivt metod- och verktygsutvecklingsarbete för transparent redovisning och standardisering av mätning av koldioxidavtryck.** Detta utvecklingsarbete bör ske i form av samverkan mellan ansvariga offentliga aktörer, representanter från både den finansiella sektorn och näringslivet, samt det civila samhället. Denna samverkan bör bidra till att transparent redovisning och standardisering blir en del av ett proaktivt ”offentligt ingripande”, istället för enbart frivilliga initiativ. Med utgångspunkt i det pågående nordiska samarbetet om miljömärkning av fonder bör Sverige, tillsammans med andra nordiska länder, undersöka samarbetsmöjlighet med OECD inom transparent redovisning och standardisering för att kunna nå internationell acceptans och genomslag för denna metod- och verktygsutveckling.
- **Införa tydliga krav att publicera koldioxidavtryck för alla pensionsfonder och aktiefonder hos de stora finansiella institutionerna för att öka transparens och jämförbarhet när det gäller deras exponering mot klimatrisker.** Införa också tydliga krav på att analysera och publicera den bakomliggande anledningen till utvecklingen av koldioxidavtrycket, till exempel genom ”sector picking eller stock picking”.
- **Se över den ökade reglering av finanssektorn som genomförts under de senaste åren.** t.ex. kapitalkrav för försäkringsbolag (Solvency II) samt banker (Basel III) som ofta omöjliggör investeringar i (illikvid) infrastruktur, samt risk- och därmed

diversifieringskrav som gör det svårt att ta stora enskilda (illikvida) positioner. Sverige bör, tillsammans med andra nordiska länder och likasinnade EU-medlemstater, aktivt verka för utvecklingen av en hållbar ”Capital Market Union” – som både garanterar den finansiella stabiliteten och stimulerar en hållbar och dynamisk omställning inom EU.

- **Undersöka olika möjligheter för att underlätta och uppmuntra AP-fonderna att förstärka och förnya sina investeringsportföljer på ett sätt som bidrar till en konkurrenskraftig grön omställning. En möjlig åtgärd är att avveckla eller höja gränsen på 10 procent för AP-fondernas ägande på börsen.** Denna kan förhindra dessa institutionella investerare att med tillräcklig styrka driva på utvecklingen mot ökad långsiktighet och förnyelse av affärsmodeller så att de bättre kan hantera de stora klimatutmaningar vi står inför.
- **Utveckla den nordiska investeringsbanken till en investeringsbank** med ett tydligt omställningsmandat att vara en ledande kraft för hållbarhetsdrivna investeringar, till exempel i form av **en nordisk grön bank**. Banken ska kunna finansieras via "gröna" obligationer. Banken ska framförallt ha omfattande program inom klimatsmart infrastruktur, förnybar energi och energieffektiviseringar. Villkoren ska vara högst förmånliga och långsiktiga men ändå helt affärsmässiga. Därutöver ska banken kunna använda en mindre del, förslagsvis uppemot 20 procent av utlåningen, till både equity och lånefinansiering för kommersialisering av ”omogen” miljöteknik med fokus på SME.
- **Främja utvecklingen av marknaden för gröna obligationer.** Efterfråga standardisering som ökar transparens och verifierbarhet. Ställ krav på offentliga aktörer att finansiera en viss andel av sina investeringar via gröna obligationer. Ställ också krav på offentliga aktörer att verifiera prestanda för det färdiga investeringsobjektet, till exempel certifierar redan Vasakronan sina byggnader av denna anledning. Alla prospekt och ramverk avseende gröna obligationer bör publiceras på Finansinspektionens webbplats med en enkel sammanfattning innehållande bland annat planerade och uppnådda effekter på koldioxidutsläpp från investeringsobjektet. Detta är viktigt med transparens och information för att sparare och institutionella investerare ska kunna välja de gröna investeringsalternativen.